

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Tütün üreticilerinin maruz kaldığı ekonomik ve sosyal yıkımın tüm boyutlarıyla ortaya konulması; yerli tütün üretiminin çokuluslu sermaye gruplarına karşı kamusal politikalarla korunup güçlendirilmesi ve uluslararası tütün tekellerinin sektör üzerindeki tahakkümünün araştırılması amacıyla Anayasanın 98. ve Meclis İç tüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırma sürecinin başlatılması gereğini arz ve teklif ederim.

Hüseyin OLAN
Bitlis Milletvekili

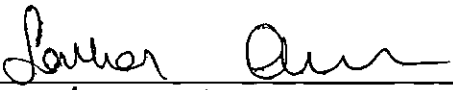
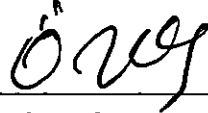
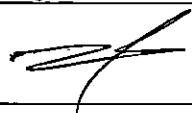
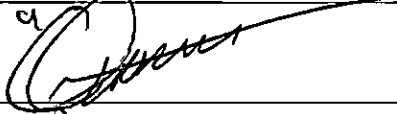
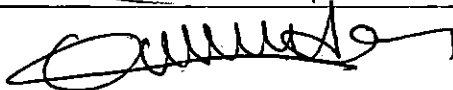
GEREKÇE

Türkiye'de tütün, yalnızca bir tarımsal ürün olarak değil; kırsal emek, bölgesel yaşam ve devletin tarihsel tarım politikaları açısından stratejik bir alan olarak varlık göstermiştir. Cumhuriyet'in uzun bir döneminde tütün, kamusal alım politikaları ve TEKEL aracılığıyla küçük üreticinin geçim güvencesi olmuştur. Ancak 1980'li yıllarla birlikte uygulamaya sokulan neoliberal tarım politikaları, bu kamusal yapıyı aşamalı biçimde tasfiye etmeye başlamıştır.

Bu tasfiye süreci, DSP-MHP-ANAP koalisyonu döneminde çıkarılan Tütün Yasası ile kritik bir eşiği aşmıştır. Küçük çiftçinin üretimden elde ettiği geliri ve yaşamını doğrudan hedef alan bu düzenleme, tütün piyasasını çokuluslu şirketlerin denetimine açmış; üretici köylüyü sistematik biçimde üretim dışına itmiştir. IMF ve Dünya Bankası'nın dayattığı yapısal uyum programlarıyla birlikte 2000'li yıllarda derinleşen bu dönüşüm, tütün sektörünün kamusal niteliğini büyük ölçüde ortadan kaldırmış, piyasa mantığını belirleyici hâle getirmiştir. 2008 yılında TEKEL'in özelleştirilmesi ise bu sürecin en açık ve geri dönüşsüz adımı olmuştur. TEKEL'in özelleştirilmesiyle birlikte devletin alım garantisi tamamen kaldırılmış, kota ve sözleşmeli üretim uygulamalarıyla çiftçi, küresel tütün tekellerine bağımlı kılınmıştır. Başta ABD merkezli çokuluslu şirketler olmak üzere büyük sermaye grupları, fiyatları, kalite standartlarını ve alım koşullarını tek taraflı biçimde belirler hâle gelmiştir. Bu eşitsiz güç ilişkisi içinde tütün üreticisi, artan maliyetler karşısında ayakta kalamaz duruma düşmüş; borçlanma,

retimden kopuş ve zorunlu gç kırsal bölgelerde yaygınlaşmıştır. Neoliberal politikalar, tütünü “zararlı ürün” söylemi üzerinden hedef alırken, üreticinin sosyal ve ekonomik haklarını bilinçli olarak yok saymıştır. AKP iktidarı döneminde hız kazanan özelleştirmeler ve tarım politikaları sonucunda tütün üreticileri başta olmak üzere küçük çiftçiler sistemli biçimde tarımdan tasfiye edilmiştir. Nitekim 2002 yılında yaklaşık 405 bin olan tütün üreticisi sayısı, 2021 itibarıyla 44 bine kadar düşmüştür. Sonraki yıllarda TK istatistiklerinde tütün üreticisine dair verilerin dahi yer almaması, bu tasfiyenin görünmez kılınmasının bir başka göstergesidir.

Bugün gelinen aşamada Türkiye, kendi tütününü üretemeyen; yabancı tütüne ve ithal sigaraya bağımlı hâle getirilen bir ülke konumuna sürüklenmiştir. 1 Temmuz 2021 itibarıyla Tarım ve Orman Bakanlığı’ndan yetki belgesi almayan ya da bildirimde bulunmayan üreticilerin tütün ticareti yapmasının yasaklanması, bu baskı politikalarının devamıdır. Dayanağını 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nda 2017 yılında yapılan değişikliklerden alan bu düzenleme, tepkiler nedeniyle defalarca ertelenmiş; nihayet 1 Ocak 2022’de yürürlüğe sokulmuştur. Yönetmelik, tütün üreticilerinin ancak Bakanlıkça belirlenen merkezlerde, en az 250 gerçek kişinin bir araya gelmesiyle kooperatif kurmaları şartını dayatmaktadır. Ancak pandemi koşulları altında üreticinin bu altyapıyı oluşturması fiilen imknsız hâle gelmiş; kooperatifleşme süreci sekteye uğramıştır. Bu durum, üreticiyi korumak bir yana, üretimi tamamen kayıt dışına ve cezalandırmaya açık hâle getirmiştir. Sarmalık kıyılmış tütün; Bitlis’ten Denizli’ye, Adıyaman’dan Hatay’a kadar birçok ilde on binlerce ailenin temel geçim kaynağıdır. Arazilerin yapısı, tarım alanlarının sınırlılığı ve başka ürünlerden aynı gelirin elde edilememesi nedeniyle bu bölgelerde sarmalık tütünün gerçekçi bir alternatifi bulunmamaktadır. Bugüne kadar denenen alternatif projeler bu nedenle başarısız olmuştur. 1 Ocak 2022 itibarıyla yetki belgesi olmaksızın tütün ticareti yapanlara 3 ila 6 yıl arasında hapis cezası ngren düzenleme, geleneksel üretim ve satış ilişkilerini fiilen kriminalize etmiştir. Bu durum, yüz binlerce üretici, satıcı ve sektörde çalışan emekçi açısından ağır bir mağduriyet riski yaratmaktadır. Mevcut mevzuat, sorunları çözmekten uzak olduğu gibi, tütün üretimini bütünüyle ortadan kaldırma potansiyeli taşımaktadır. Uzun yıllardır geleneksel yöntemlerle üretilen sarmalık tütünün bölge ekonomisine sağladığı katma değer ve on binlerce üreticinin işsiz kalma riski göz önünde bulundurulduğunda; bu çok yönlü sorunun kamusal, üreticiyi esas alan ve sosyal adaleti gözeten bir yaklaşımla ele alınması zorunludur. Bu nedenle yaşanan sorunların tespiti, sonuçlarının ortaya konulması ve kalıcı çözümlerin geliştirilmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde bir araştırma komisyonu kurulması hayati önemdedir.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
4	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
5	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
6	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
7	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKİ	BATMAN	
8	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
9	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
11	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DİYARBAKIR	
12	YILMAZ HUN	IĞDIR	
13	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
14	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
15	NEJLA DEMİR	AĞRI	
16	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
17	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
18	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
19	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
20	MAHMUT DİNDAR	VAN	